

И. В. Іете

ПРОМЕТЕЙ

PRICE
Ціна 25c.

Накладом Української Книгарні
ім. Т. Шевченка.

168 E. 4th St.

New York, N. Y.

Ukrainian Book Store
10232 - 65th St.
Baltimore, Alberta

В. ГЕТЕ.

ПРОМЕТЕЙ

ДРАМАТИЧНИЙ УРИВОК.

Переклав М. Слабінський.

Ukrainian Book Store
1037 - 6th St.
Baltimore, Alberta

Накладом Української Книгарні ім. Т. Шевченка
НЮ ЙОРК, 1918.

ДІЯ ПЕРША.

1.

Прометей та Меркурій.

Прометей. Скажи ім, що не хочу,
Не хочу я, та й годі!
Їх воля і моя
Одна назустріч другій,
Здається ся, будуть рівні.

Меркурій. І це сказати мушу
Я батькові своєму
Звесусу й матері?

Прометей. Що батько нам, що мати,
Як знати, звідки ми?
Я став ходити, як вперше
Я зрозумів, що ноги
Ходитимуть мої;

Я простягнув ці руки
Тоді лиш, як почув,
Що тягнуть ся вони, —
І бачив я, яку
Мені шану давали
Оті, що їх зовеш
Ти матірю та батьком!

Меркурій. Вони тобі, дитині,
Потрібну допомогу
Звичайно подавали.

Прометей. За те було дитя слухняне,
І виховати вони могли
І так, і сяк, як захотіли,
По волі примхи.

Меркурій. Вони і стерегли тебе.

Прометей. Від чого? Від біди
Тієї, що її
Сами боялись?
Чи встерегли-ж вони
Мое нещасне серце
Від лютої змії,
Що потай ссе його?
Чи то-ж вони ці груди
Загартували міцно
Проти титанів стать?
Чи з мене мужа

Зробив не Час могучий,
Господар мій і ваш?

Меркурій. Нещасний ти! Невже
Оце сказать я мушу
Богам твоїм безкрайм?

Прометей. Богам? Хоч я не бог,
Проте, гадаю я,
Що я не менший,
Ніж кожний з вас, богів.
Бебраї ви, могучі,
Та де-ж та сила ваша?
Чи просторінь незмірну
І неба, і землі
Ви зможете зложитъ
Сюди, мені на руки?
Чи-ж єсть у вас та сила,
Щоб розлучить і взяти
Мене від мене?
Чи-ж можете зробить
Мене ви неозорим,
Як съвіт великим?

Меркурій. То Доля!

Прометей. Ти владу Долі знаєш?
І я корюся їй:
Ми рівні, — йди собі,
Я не служу васалам!

(Меркурій відходить.)

2.

Прометей. (Вертаючись до своїх
статуй, що стоять по долині).

Хвилино незамінна!

Від вас мене відвів
Той божевільний. —

О, діти мої! (Підходить до дівчини).

Що-б не піднесло хруди ці угору,

Вони мені назустріч

Повинні завше рватись.

Промовте-ж, любії уста,
Скажіть мені хоч слово!

Гей-тей! Коли-б моя то сила

Заставить вас почути — зрозуміти,
Що ви таке есте!

3.

Епіметей входить.

Епіметей. Меркурій гірко скарживсь.

Прометей. Не слухай жалкувань його,

Йому одно було: назад вернутись.

Епіметей. Будь справедливим, брате!

На цей то раз боги

Бажають геть за мало:
Вони хотять тобі оддати
Олімпове верхівя,
Щоб ти там жив і звідти
Держав у владі землю.

Прометей. Спідручником щоб був
І боронив їх небо?
Я хтів бахато менше:
Вони хотять зі мною поділ взяти,
А я кажу, що з ними
Нема нам що ділити.
Що в мене єсть, того вони
Не можуть одібрати;
Що єсть у них, хай стережуть сами,
Отут-мое, а там-твоє,
І поділ наш готовий.

Епіметей. Та чи-ж багато єсть твого?

Прометей. Той круж, що я словняю
Подіями своїми:
Не менше і небільше.
Які-ж права на мене
Отії зорі мають,
Що дивлять ся згори?

Епіметей. Ти самітний стоїш!
Не тямиш ти, упертий,
Що-б то було за щастя,

Коли-б боги і ти,
І всі твої, і небо, і весь сьвіт
Себе єдиними цілим враз почули!

Прометей. Я знаю і про це!

Прошу тебе, коханий брате,
Як хочеш, так роби, —
Мене-ж покинь! (Піметей відходить

4.

Прометей сам

Прометей; Отут мій сьвіт, отут мое усе!
Тут всі мої бажаня
В отих людських тілах, —
Тут вся моя душа,
Поділена без краю,
І разом ціла — в іх,
В моїх коханих дітях.

5.

Мінерва входить

Прометей. Ти зважилася прийти,
Моя богине?

Ти зважалась прийти до мене,
До ворога отця твого?

Мінерва. Я панотця шаную, а тебе,
Тебе люблю, мій Прометею!

Прометей. І ти мені навіки.

Як серце, як душа:
Твої слова були для мене завше
Небесним съвітлом;
Здавало ся мені, моя душа
Сама з собою говорила;
Вся одкривала ся вона,
І рідній мелодії лунали
У неї в глибині, —
І говорив сам бог
Тоді, як думав я, що говорив я сам;
І говорив я сам тоді, як думав,
Що то сам бог говорить.
Отак і я з тобою, як з душою
Навіки звязаний, бохине, —
Моя любов до тебе —
Глибокая і вічна, нерозривна!

Мінерва. І я з тобою скрізь,
На все, на завше і на віки!

Прометей. На захід сонце йде, його проміня
Тремить привітом любим над землею
І стелить ся по кручах

Похмурого Кавказу,
І душу обгортя спокоєм ясним;
Проміня те зі мною і тоді,
Коли його не бачу я навколо:
Так ені більшають мої
З диханям кожним
Повітря ясного твоїх небес.
Які права
На міць мою, на сили
Бажають мати
Олімпа гордії боги?
Вони — мої, і все, що я роблю —
Мое; Ні кроком я
Не поступлюсь найвищому з богів!

Мінерва. Так мислить міць.
Прометей. То мислю я, богине,
Я силу чую в сердцю.
Та що? Ти-ж бачила сама:
На себе сам поклав тяжке я рабство,
І ніс вагу я, що на плечі
Мені вони, поважнії, поклали.
І я робив усяку працю
І всяку щоденну роботу
По слову їх, бо вірив я,
У тім, що єсть, ім видно, наче в книзі,
Що їх права, їх влада —

Одвічная, святая

I непорушна мудрість.

Мінерва. Ти був слугою їм, щоб стати
Достойним волі.

Прометей. Ніколи-б я не проміняв
Мого життя
На долю птиці грому,
Щоб в гордощах тримать
Хлопськими руками
Владичні блискавки;
Що я і що вони?

Мінерва. Несправедливий ти в ненависті своїй:
Богам на долю випало безсмертя,
І міць, і мудрість, і любов.

Прометей. Але те все
Не їм самим дісталось:
Як і вони, і я безсмертний.
Ми вічні всі.
Я початку свого не памятаю
І кончитись не чую пориваня,
Кінця не знаю;
Я вічний через те, що я істную,
А мудрість.. (Мінерва обходить статуй)
Поглянь на те чоло!
Чи то-ж не я
Його означив?

А груди тії рвуться
На боротьбу з страшним і небеспечним

(Спиняється коло жіночої статуї

А ти, Рандоро,
Святая чаро всіх дарів,
Отих що втіху нам дають
Під небом незорим
І на землі безкраїй!
Усе оте, що почутям жаги
Мене хоч раз колись живило;
Що в свіжім холодку
Мені давало силу;
Що сонцем любого коханя,
Утіхою весни,
І хвилею ласкавою морською
До мене лащилось, на груди припадало
Чим утішавсь, як сяйвом неба,
Як чаривним спокоєм духа, — все оте —
Це ти, моя Рандоро!

Мінерва.
Юпітер дозволяє
Надати їм життя,
Коли приймеш пораду
Ти приймеш за свою.

Прометей. Ото мені і роздум надає.
Та ні! Щоб став і я рабом?

Щоб, як усі,
Признав я над собою
Зевеса владу? — нї!
Хай статуї зостануть ся на вік
Бездушними, — не згожусь
Я на Завесову пораду;
Я чую серцем: люди мусять бути/
Свобідними в житю,
А не рабами!

М і н е р в а . І будуть жить вони! —
Нам не боги, а Доля
Дає та одбира житя.
Я поведу тебе до джерела
Житя землі і неба:
Йоге од нас не замика Юпітер.
Хай житимуть вони!
По волі Прометея!

П р о м е т е ї . Моя богине! Через тебе
Хай житимуть і почивають
Свободу у житю!
Їх радощі тобі на втіху будуть.

ДІЯ ДРУГА.

1.

На Олімпі.

М е р к у р і й. Тяжка державна зрада,
Зевесе—батьку!
Дочка твоя Мінерва
З повстанцем заодно,
І джерело житя
Вона йому вказала,
Його самого напоїла,
І оживила всій його потвори.
Як ми, всі мають рух вони,
Радіють коло його,
Як ми круг тебе.
Зевесе, де твій грім?

Ю п і т е р. Вони живуть і будуть жити,
І жить повинні!
Над всім, що есть
На неозорім небі
І на землі безкрайї,
Владика — я,
І червяки оті побільшать
Число моїх рабів.

Добро їм буде як вони
Слухняні стануть батьковому слову,
І горе їм, коли підуть
Наперекор моїй державній волі.

М е р к у р і й. Всеблагостний, всього живого батьку!
Прощаєш ти провини нечестивих, —
Хай буде ввік тобі любов і слава
Від неба і землі!
Пошли мене, щоб росказати
Тим бідолапним людям,
Що з пороху вродились;
Щоб росказати про тебе, батьку,
Оповісти твоє добро і силу!

Ю п і т е р . Ні, ще не час!
В своїм дитячім щастю
Вони про себе мислять,
Як рівнії богам;
Вони тебе і слухати не схочуть,
Аж поки ти не станеш їм потрібним.
Нехай живуть, хай їх навчити житя.

М е р к у р і й. Ти мудрий і благий!

2.

Долина при Олімпіві.

П р о м е т е й. Поглянь сюди, Зевесе,
На цих людей, — вони живуть!..

Я їх створив!

(По всій долині роскинулось людське племя. Позлазили на дерева, збирають овочі, купають ся, ганяють ся навипередки; дівчата рвуть квітки, плетуть вінки. До Прометея підходить людина з нарубаними молодими деревами).

- Людина. От дерева,
Що ти хотів!
Прометей. Як ти з землі їх зняв?
Людина. Я гострим камінем отим
Їх підрубав під самий корінь.
Прометей. Спочатку зріж сучки.
Тепер оде тут просто в землю вбий.
А тес—там, навпроти того,
І зверху їх звяжи;
Подібних два ще ззаду вбий
І зверху поклади одно;
Тепер спусти усі сучки донизу,
До самої землі,
Звяжи їх і сплети;
Кругом землі з травою поклади,
А зверху ще сучків —
Так, щоб туди ні сонце,
Ні дощ, ні вітер не могли пройти, —

І буде це мій любий сину,
І захистом, і хатою тобі!
Л ю д и н а . Спасибі, батьку мицій,
Сто раз тобі спасибі!
Скажи мені, чи мають всі брати
В хаті жити мої?

П р о м е т е й . Ні, ні! Ти сам її построїв,
Вона твоя,
І з ким захочеш
Ти можеш жити в ній.
Хто хоче захисту,
Хай сам собі будує.
(Іде).

Підходять дві людини.

П е р ш а . Ти жадної кози
Не съмієш вяль: вони мої.
Д р у г а . Чому-ж то так?
П е р ш а . Я вчора день і ніч
По горах лазив;
Старав ся я до поту
Вловити їх живими,
Огородив їх тут
Каміннями і сучками
І вартував всю ніч.

Друга. Ну, дай одну мені!
Я вчора теж зловив одну,
Засмажив на багаті
І з'їв з братами разом;
Тобі одної вистарчить сьогодні,
А завтра ще ми зловим.
Перша. Геть, одійди
Од кіз моїх!
Друга. Але-ж . . .

(Перший хоче його прогнати та другий так штохнув, що той падає, другий бере козу, іде).

Перша. Наруга! Горе!

(Входить Прометей).

Прометей. Що сталося?
Людина. У мене він козу забрав!
Із голови моєї кров іде:
Він повалив мене
На камінь цей.

Прометей. Зірви із дерева отую губку
І поклади на рану.

Людина. Глянь, любий батьку,
Спинилась кров!

Прометей. Тепер піди, обмий лице.

Людина. А що з козою, батьку, буде?

Прометей. Забудь про те!

Як проти всякого він буде
Отак робить, то кожного рука
Йому назустріч стане.

(Людина йде).

Прометей. Не виродились ще
Мої створіння:

Прихильні до праці і ледачі,
І добрі, і жорстокі, і щедрі і скупі,
Братам своїм по долі рівні,
Ви — разом звірі і боги.

Входить Пандора.

Прометей. Що сталося, доню?
Ти вся тремтиш!

Пандора. Мій тату!

Що бачила, що почула я!

Прометей. Що? Що?

Пандора. О, бідна Міра!

Прометей. Що сталося з нею?

Пандора. О, почутя без назви!
Вона в лісок ішла,

Де часто ми
Квітки збирали на вінки,
Я йшла за нею здалі
І як зійшла з горбочка —
Дивлюсь: вона без сили,
Хитається і падає.
На щастя близько був Арбар,
Він затримав її,
Упасті не давав,
Та не здержал
І сам упав він з нею.
Її чудовая головка
Поникла і пожовкла;
Арбар схилився над нею
І притулившись до губ,
Щоб в неї дух свій надихнути!
Побігла я до неї, закричала, —
Мій крик неначе оживив її.
Арбар покинув нас,
І Міра підвелась,
Мені в обійми впала.
Погас огонь в очах у неї,
А груди бились так,
Неначе розривались,
Лице палало
І сохли губи,

І слізоньки котили ся струмком,
І знов вона хилила ся в знесилі,
Вгинались і тремтіли
Її коліна;
До серденька я Міру пригортала:
Той жар її,
Ті пощлунки
Влєли мені у жили
Чутя нове, страшне і невідоме;
І я сама у смутку і трівозі
Заплакала, покинула я Міру
І ліс, і поле,
До тебе я прийшла.
Порадь мене, мій тату!
Що сталося з нею?
Від чого нам
Так тяжко, гірко, страшно?

Прометей. То — смерть!

Пандора. А що воно таке?

Прометей. Моя ти доню, чи зазнала
Ти досить радощів в житю?

Пандора. О, тисячі! За всії тобі спасибі!

Прометей. Пандоро! Чи тремтіла
Твоя душа при сході сонця,
При сяйві місяця блідого?
Чи в щиріх пощлунках

Подруг своїх втішалась
Ти чистим раюваням?

Пандора. Невимовно!

Прометей. Що у танку здіймало легенько
Твій стан з землі?

Пандора. Що? Радоші!

І тіло молодеє
Від співів та музики
Тремтіло і схилялось,
І вся я роставала в любих звуках.

Прометей. Нарешті все кінчалось сном
І радоші, ѹ страждання,
Ти знала поломінь сонця,
Тяжку, незмірну згаду
І втому ніг;
Ти плакала, як загубила
Свою овечку;
Стогнала, жалкувалась,
Як лісом ідучи, на гострий терен
Пятою стала, —
Ти плакала тоді, аж поки
Не вигойв тебе я!

Пандора. Мій тату, у житю
Трапляють ся і радоші, і болі.

Прометей. Ти серцем мусиш почуватъ,
Що есть богато ще

І радошів, і горя,
Для тебе невідомих.

Пандора. Так! Іноді у мене рветься серце
Неначе скрізь,
Неначе нікуди.

Прометей. Та мить, що в ній
Кінець усе находитъ,
Та мить, що все сповняє;
Усе, що нас нудьгою обгортало,
Що снилось нам, чого бажали ми,
Чого боялись, —
Та мить, Пандоро, — смерть!

Пандора. Смерть! Смерть.

Прометей. Колись почувши сама,
Що все життя твоє зворушене до краю
І нікнуть всякі почуття,
Що радоші і горе надавали;
Що серце, повне нудьги,
В слізах обмитись хоче
І разом запалати знов;
Що все в тобі дзвенить, тремтить
І все темніє;
Що враз щезаєши ти
І никнеш,
І валитися усе круг тебе
У темряву нічну;

Що ти в чуднім, незнанім почуті
Весь съвіт в свої обійми хочеш взяти,
Коли помуєш все оте,
Із потайної глибини душі, —
Тоді тобі Пандоро, смерть настане;

Пандора обнемає Прометея.

Пандора. Умремо, тату!
Прометей. Ні, ще не час.
Пандора. А там, за смертю?
Прометей. Коли-ж усе:

І радощі, і горе, і бажання —
Скінчать ся всі у бурнім раювані;
Коли усе повиеть ся спокоєм,
То згодом оживеш ти знову
Молодшою, ніж нині,
Щоб знов бажать,
Надіятись, боятись.

ДІЯ ТРЕТЬЯ.

Робітня Прометея.

Прометеї. Зевесе, заступи
Всі небеса
Туманом хмар свіх!
Втішай ся, як хлопя,
Що оббива головки у квіток!
Трохи дуби, верхівя гір, —
Землі моєї,
Моєї хати
Не похитнеш, —
Їх збудував не ти!
Мого багатя
Ти не займеш,
Хоч заздриш ти його огню!
На сьвіті цім не знаю я такої
Нікчемності, як ви боги!
Дарами, жертвами,
Повітрям молитовним
Тримаєте непевно ви
Свою величність;
Були-б без іжі ви,
Коли-б на сьвіті

Старців, дітей та дуриів не було.
Коли малим я був
І доладу не знав нічого,
До сонця я звертав
Полудою повиті очі,
Неначе єсть у його уха,
Щоб слухати мої слова,
Неначе єсть у його серце,
Щоб втішити пожалувать людину,
Пригноблену в житю
Хто дав мені відвагу
З титанами боротись?
Хто спас мене від смерти,
Від рабства?
Хіба-ж не ти всьому запомогло,
Моє съяте, моє палкее серце!
Ти, молодеє, добре серце,
Одурене, подякою горіло
Тому, що в небі спить!
Тобі шани від мене треба?—За що?
Хіба коли ти заспокоїв
Пекучий жаль?
Хіба коли обтер ти сльози
Того, що плаче у житю?
Чи з мене мужа
Зробив не Час могучий,

Не Доля вічна —
Господарі твої й мої?
Ти думав, може,
Що я зненавижу житя,
Втечу в пустиню через те,
Що справдились не всі
Мої рожені мрії?
Я тут сижу, творю людей,
Подібними і рівними до себе,
Щоб плакали, журились —
Раділи і втішались —
І не вважали і на тебе,
Як не вважаю й я !

Хто хоче більше довідатись про Прометея, нехай перечитає книжочку М. Драгоманова „Оповідання про Заздрих Богів” котру можна набути в кождій українській Книгарні в Америці і Канаді в ціні 15 ¢.

